

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Natálie Vajdíková

Kulturní tradice regionu a jejich využití v MŠ.
(Slovácko)

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, řádně uvádím v seznamu literatury.

V Olomouci dne 22. 4. 2020

.....

Natálie Vajdíková

Poděkování

Děkuji Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za její přátelský přístup, vstřícnost, laskavost a cenné rady, které mi vždy s ochotou dala. Velké poděkování také patří mé rodině, která mi poskytla harmonické a laskavé zázemí po čas celého studia.

Obsah

Úvod.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Základní pojmy k tématu	10
1.1 Tradice	10
1.2 Folklór	11
1.3 Kroj.....	11
1.4 Region.....	11
1.5 Dialekt (nářečí).....	11
2 Slovácko.....	13
2.1 Poloha a dělení na subregiony.....	13
2.2 Příroda	14
2.3 Nářečí	14
2.4 Významné památky a zajímavá místa	15
2.4.1 Velehrad.....	15
2.4.2 Archeoskanzen Modrá	16
2.4.3 Uherské Hradiště.....	17
2.4.4 Buchlovice	17
2.4.5 Vlčnov.....	17
2.4.6 Strážnice.....	17
3 Topolná	18
3.1 Spolky a organizace.....	19
3.1.1 Mateřská škola	19
3.1.2 Základní škola.....	19
3.1.3 Sbor dobrovolných hasičů	19
3.1.4 Dechová hudba Topolanka	19
3.1.5 Topolská chasa.....	19

3.1.6	Národopisný soubor Včelaran	20
4	Tradice během roku	21
4.1	Jaro	21
4.1.1	Velikonoce	21
4.1.2	Filipojakubská noc – pálení čarodějnic	22
4.1.3	Stavění májky a 1. máj.....	22
4.2	Léto.....	23
4.2.1	Sklizeň	23
4.3	Podzim.....	24
4.3.1	Hody.....	24
4.3.2	Dušičky	26
4.3.3	Svatý Martin	26
4.4	Zima.....	26
4.4.1	Svatá Barbora.....	26
4.4.2	Mikuláš	27
4.4.3	Svatá Lucie	27
4.4.4	Advent a Vánoce.....	28
4.4.5	Tři králové.....	28
4.4.6	Masopust.....	28
5	Kulturní tradice regionu v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání	30
5.1	Předškolní vzdělávání.....	30
5.2	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	30
5.3	Kulturní tradice a RVP PV	31
II	PRAKTICKÁ ČÁST	33
6	Soubor metodických listů	34
	Metodický list č. 1: Najdeme ten správný strom?	35

Metodický list č. 2: Frotáž stromu	37
Metodický list č. 3: Přeskoč májku!.....	39
Metodický list č. 4: Výroba hodového práva	41
Metodický list č. 5: Hodový průvod – vycházka po obci	43
Metodický list č. 6: Pečeme koláčky.....	45
Metodický list č. 7: Vzorovaný talíř	47
Metodický list č. 8: Fašaňku, fašaňku.....	49
Metodický list č. 9: Hra se slovy – masopust.....	51
Metodický list č. 10: Masopustní koláče.....	53
Aplikace metodických listů v mateřské škole.....	55
Závěr	57
Seznam zkratk	58
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	59
Seznam obrázků.....	62
Seznam příloh	63
ANOTACE	69

Úvod

Bakalářská práce se bude zabývat především regionem Slovácko a kulturními tradicemi, které se v této oblasti udržují po dlouhá léta. Slovácko nabízí široké spektrum lidových tradic, kulturních akcí, historických památek, překrásných krojů, zajímavých folklórních souborů s dlouholetou tradicí, dechberoucí přírodu a mnoho dalšího. Proto bude hlavním cílem bakalářské práce region Slovácko a jeho tradice představit.

Pokud se člověk narodí v blízkosti Uherského Hradiště, je jasné, že tradice zdejšího regionu se mu nevyhnou. Tak to bylo i u mě. Již od útlého dětství mě v průběhu celého roku kultura Slovácka, respektive v mém případě přesněji Dolňácka, ovlivňovala. Doma mi často vyprávěli zážitky z hodů, o tom, jak chodila sv. Lucie, co se dělo na masopust, jaké bylo pálení čarodějnic a jaké byly dožínky. Od dětství jsem měla svůj kroj, který se dědil z generace na generaci. Jsem opravdu ráda, že jsem se v této oblasti narodila a měla jsem možnost vyrůstat v tak podnětném prostředí. Na Slovácku to stále žije a jsem přesvědčená, že celá tato kultura má vliv i na mentalitu zdejších lidí.

V úvodu teoretické části vymezím pojmy, jako jsou kulturní tradice, folklór, region, nářečí a kroj. Představím region Slovácko, kde se nachází a čím je tato oblast specifická. Bydlím v malé obci Topolná, zhruba 10 kilometrů od jádra Slovácka – Uherského Hradiště. Představit i naši obec bude dílčím cílem této práce. Naši vesnici se ve své práci budu věnovat, protože kulturní tradice jsou na programu v naší obci po celý rok.

Těž bych se chtěla v teoretické části věnovat přímo lidovým tradicím, porovnat, jak se slaví teď s tím, jak se slavily dříve. Tříděny budou vzhledem k ročnímu období, tedy na jarní, letní, podzimní a zimní.

Děti předškolního věku se s tradicemi nepochybně setkávají, některé méně, jiné zase více. I když záleží hlavně na rodině, jaké poznatky, zkušenosti a jaké nadšení dítěti ohledně kulturních tradic předají, považuji za smysluplné s dětmi v předškolních institucích o tradicích mluvit a v rámci celého roku jim věnovat čas. Kulturní tradice mají své místo také v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, který určitě v práci neopomenou.

Cílem praktické části je nabídnout pedagogům mateřských škol konkrétní náměty pro práci s dětmi. Soubor aktivit je tvořen tak, aby byly lidové tradice dětem přiblíženy nenásilnou a zábavnou formou a docházelo zároveň ke všestrannému rozvoji dětí. Příložený

jsou zde pracovní listy, notový záznam a obrázky k danému tématu. V praktické části budou vybrány pouze některé z dodržovaných slováckých tradic.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy k tématu

1.1 Tradice

Ve slovníku spisovné češtiny na stránkách Akademie věd ČR najdeme hned dva významy pojmu tradice. První popisuje tradici jako „*souhrn společenských, kulturních aj. ustálených zvyků, obyčejů, pravidel ap. zachovávaných pokoleními, názorů a myšlenek přenášených z generace na generaci; ustálený, zprav. zděděný zvyk, způsob, zvyklost.*“ Druhý zase o tradici smýšlí jako o „*přenášení zpráv n. slovesných výtvorů ústně, vyprávěním z generace na generaci, ústní podání.*“ (Internetová jazyková příručka, 2019)

Každý z autorů definuje tradici jinak. Richter ve své knize o tradici mluví jako o něčem, co se traduje neboli předává z minulosti do současnosti. Pochází ze slova traditio, jenž je latinského původu a v překladu znamená předávání, odevzdávání, vypravování, zprávu. Nazývá tak „*proces odevzdávání a přejímání prvků civilizace z generace na generaci.*“ Tradice se nám opakují pravidelně. Mají vliv na chování a cítění žijících osob. „*Přikláníme se k výkladu, že tradice jsou myšlenkové odrazy společenských vztahů minulosti, jakékoli prvky životní činnosti minulých generací, které se promítají prostřednictvím vědomí do myšlení a jednání lidí v přítomnosti. Mohou to být jak názory, představy, víra, city, způsoby chování, ale i sociálně politické, mravní, hrdinské ideály, význačné činy a události, vzory práce a tvořivosti, které si zachovávají význam v dané společnosti.*“ (Richter 1982, s. 10) Spojují minulost s přítomností. Tradice utvářejí morální profil každého z nás od útlého dětství. Působí na nás sociální útvary, do kterých se narodíme nebo do kterých se dostaneme, například zde mluvíme o rodině, obci, kraji, sociální vrstvě, o sdruženích apod. Tradice mají dozajisté na nás velký vliv, ale záleží na tom, jak moc je přijmeme za své.

Zajímavá je také definice, kterou uvádí Ottův naučný slovník. Ten ji definuje jako „*podání, zvl. ústní podání čili vypravování z dob dávno minulých, jež přechází s pokolení na pokolení cestou pouze ústní, nejsou ustáleno písmem. V širším smysle možno zahrnouti v pojem tradice vše, co nazýváme moderním slovem folkloru, tj. nejen národní pověsti a pohádky, písně a pořekadla, ale i zvyky, pověry a slavnosti, pomysly bajeslovné, ano i výtvoří řemeslné a umělecké, jaké se jeví na stavbách apod.*“ (Ottův slovník naučný, 2003, s. 625-626)

Šottnerová považuje u tradice důležitou funkci při stmelování rodiny, obce či celé naší země. Jsou spjaty s přírodou, mýty a vírou lidí. Ne všechny tradice přetrvávají až do této doby. Přežily jen ty, které mají v sobě trošku něčeho přitažlivého a zábavného. Však o tradicích toho víme v této době už málo, vytratil se prožitek, pochopení jako takové. Každá tradice má pevné místo v přírodním koloběhu. Velikonoce máme na jaře, Vánoce v zimě, dřív si takto lidé vynahrazovali kalendáře, vše v roce mělo své místo. Lidová kultura je podle ní „*paměť národa, lidové tance, písně, slovesnost, zvyky a předměty jsou cenným dědictvím.*“ (Šottnerová, 2008, s. 7)

1.2 Folklor

„*Část lidové kultury zahrnující slovesné, hudební, dramatické a taneční projevy.*“ Tak zní definice folklóru ve Slovníku spisovné češtiny Akademie věd České republiky. Ve Slovníku spisovného jazyka českého pak folklór je nazván jako „*lidová slovesnost; (v starším pojetí) lidová kultura vůbec.*“ (Internetová jazyková příručka, 2019)

1.3 Kroj

Slovník spisovné češtiny (Internetová jazyková příručka, 2019) definuje kroj jako „*oděv charakteristický pro určitý kraj, dobu, organizaci.*“ Můžeme mít například kroj chodský, národní, historický nebo skautský. Na Slovácku jsou největší přehlídkou krojů Slavnosti vína a otevřených památek, které se konají každý rok začátkem září v Uherském Hradišti. V průvodu začínajícím ve Vinohradské ulici se postupně představí kroje všech slováckých obcí.

1.4 Region

Region je územní celek vymezený na základě společných znaků. Vzniká vzájemným působením přírodních a sociálně-ekonomických jevů a procesů. Vykazuje určitý typ organizační jednoty a ta ho odlišuje od ostatních regionů (Toušek a kol., 2008).

1.5 Dialekt (nářečí)

V přehledu středoškolského učiva českého jazyka je uvedeno, že pod pojmem dialekt rozumíme „*nepisovný útvar národního jazyka užívaný jen na části území, odchylovající se od spisovného jazyka v hláskosloví, tvarosloví i skladbě.*“ Nářečmi se zabývá tzv. dialektologie, nauka o dialektech, jejich struktuře a zeměpisném vymezení. Nářečí

v České republice se dělí do čtyř nářečních skupin. Těmi jsou nářečí česká v užším slova smyslu, nářečí středomoravská (hanácká), nářečí východomoravská (moravskoslovenská) a nářečí slezská (lašská). Jednotlivá nářečí jsou mezi sebou srozumitelná. Nářečí se používá hlavně v ústní neformální komunikaci mezi lidmi (Adámková, 2015, s. 11,12).

Jako příklad dialektů Bělič (1954) uvádí slovní spojení hodný soused. V Čechách by lidé řekli hodnej soused, na Hané hodné sósed, u Ostravy hodny sused a na Slovácku by se řeklo hodný sused. Hranice nářečí bývají mezi oblastmi plynulé.

2 Slovácko

2.1 Poloha a dělení na subregiony

Slovácko je oblast na jihovýchodě Moravy. Rozprostírá se podél dolního toku Moravy od Napajedelské brány až po soutok s řekou Dyjí. Zasaahuje hned do dvou krajů, do kraje Jihomoravského a kraje Zlínského.

Obr. 1: Poloha Slovácka v rámci České republiky (Vencálek a kol., 1999, s. 9)

Slovácko se dělí do několika subregionů. Těmi jsou:

- Horňácko
- Dolňácko
- Moravské Kopanice
- Podluží
- Luhačovické Zálesí
- Hanácké Slovácko (Vencálek a kol., 1999).

V současné době se někdy zařazuje jako součást Slovácka také oblast okolo Mikulova. Není však typickou slováckou oblastí.

Každý subregion se něčím liší, ať už z hlediska krojů, zvyků, písní, hudby či slovesnosti. Všude je stejná pohostinnost a srdečnost lidí a také kouzelná příroda, do které se budete chtít vracet.

2.2 Příroda

Nejenom tradice na Slovácku jsou vzácné. Vzácná je i příroda, která se tu nachází. Jsou zde velmi příznivé podmínky pro zemědělství a toho také obyvatelstvo tohoto regionu hojně využívá.

Slovácko lemují Bílé Karpaty, Středomoravské Karpaty, Dolnomoravský úval a Vizovická vrchovina. Středomoravské Karpaty se dělí na Chříby, Kyjovskou pahorkatinu, Litenčickou pahorkatinu a Ždánický les.

Chříby najdeme na severu Slovácka. Nejvyšším bodem je Brdo v nadmořské výšce 587 m. Bílé Karpaty se nachází na východě Slovácka. Nejvyšším bodem je Velká Javořina v nadmořské výšce 970 m.

Slováckem protékají například řeky Dyje, Morava, Kyjovka, Olšava a Velička.

Nachází se zde chráněná krajinná oblast (dále jen CHKO) Bílé Karpaty. CHKO Bílé Karpaty o rozloze 715 km² najdeme na východě regionu, rozprostírá se podél česko-slovenských hranic. Typické jsou zde orchideje, například vstavač osmahlý, vstavač trojzubý, vstavač vojenský a střevíčník pantoflíček. Rostou ve velkých komplexech luk a pastvin, v lesech a také v mokřadech. Je to biosférická rezervace vyhlášená v rámci mezinárodního programu UNESCO (Biele Bílé Karpaty, 1992).

V případě zařazení Mikulovska do slováckého regionu je nutno zmínit také CHKO Pálava, která by zde jako další také patřila.

2.3 Nářečí

Slovácko z hlediska nářečí řadíme mezi nářečí východomoravská, jinak řečeno nářečí moravskoslovenská. Je oproti českým a hanáckým dialektům více archaičtější a má velmi blízko ke spisovné češtině. Tímto nářečím mluví obyvatelstvo na území Slovácka a Valašska (Bělič, 1954).

Znaky nářečí:

- namísto spisovného ou se použije ú (příkladem louka – lúka, mouka – múka)

- dlouhé samohlásky uvnitř slov bývají kráceny (příkladem dát – dat, být – byt’)
- podstatná jména všech skloňovacích typů mají v 7. pádě množného čísla nespisovnou koncovku ma/ama (příkladem s růžema místo růžemi)
- nespisovné tvary slovesa být (příkladem „já jsem“ nahradíme „ja som/sym/sem“)
- používá se i měkké slovenské ĺ
- 4. pády – mě, tě, se záměna na mňa, ťa, sa
- prodlužuje se e v podstatných jménech slovesných (žénit sa, kaméní)
- použití ú namísto i, í (lúbit sa, klúč, cuzí) (Bělič, 1954; Adámková, 2015)

2.4 Významné památky a zajímavá místa

2.4.1 Velehrad

Velehrad je jedním z nejvýznamnějších poutních míst v republice. Je symbolem slovácké krajiny a křesťanských tradic. Toto místo je také vnímáno jako místo vzájemného porozumění a tolerance. Historie současného Velehradu sahá až do 13. století, dnešní podoba tohoto místa je výsledkem předělávek z 18. století. Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a svatých Cyrila a Metoděje patří k největším v České republice a pyšní se krásným interiérem, lavicemi a varhanami. Nejnavštěvovanější je Velehrad na svátek sv. Cyrila a Metoděje, kdy se tady koná pout’ a Koncert lidí dobré vůle (Vencálek a kol., 1999).

Obr. 2: Velehrad (vlastní fotografie)

2.4.2 Archeoskanzen Modrá

Modrá ukazuje život obyvatelstva středního Pomoraví v 9. století. Stojí zde kostelík sv. Jana, jehož základy pocházejí z 8. a 9. století. Na Modré se nově také nachází expozice Živá voda, která ukazuje faunu a flóru nacházející se v okolí řeky Moravy.

Obr. 3: Archeoskanzen Modrá (vlastní fotografie)

2.4.3 Uherské Hradiště

Uherské Hradiště je nazýváno městem královským. Nachází se zde spousta dochovaných památek, například kostel sv. Františka Xaverského, jezuitská kolej, františkánský klášter s kostelem Zvěstování Panny Marie či třeba mariánský morový sloup či kaple sv. Šebestiána.

2.4.4 Buchlovice

Buchlovice jsou známé vinařstvím, zámek se zahradou a hradem. Zámek patří k nejvýznamnějším barokním šlechtickým sídlům v České republice. Je obklopen kouzelnou barokní zahradou a nachází se zde také Záchranná stanice volně žijících živočichů. Nedaleko Buchlovic se nachází hrad Buchlov se skvostným výhledem na okolí.

2.4.5 Vlčnov

Vlčnov je nejvíce známý pro vlčnovské koláčky a Jízdu králů. Ta se dokonce nachází na seznamu nemotného kulturního dědictví UNESCO. Koná se vždy poslední neděli v květnu již od počátku 19. století (Slovácko, 2014).

2.4.6 Strážnice

Strážnice – to je folklór, víno a orchideje. Nachází se zde „Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy“, které ukazuje lidovou architekturu ze všech koutů Slovácka. Každý rok poslední týden v červnu se zde koná Mezinárodní folklórní festival Strážnice, kde se mimo jiné setkáme s verbuňkem, sólovým tancem mužů. Ten je také zapsán na seznam nemotného dědictví UNESCO (Vencálek a kol., 1999).

3 Topolná

Obec Topolná se nachází zhruba 10 km severovýchodně od srdce Slovácka, Uherského Hradiště. Leží v Dolnomoravském úvalu a patří pod Zlínský kraj do okresu Uherské Hradiště. Nejvyšším bodem je „U kameňa“ v nadmořské výšce 317 metrů, nejnižší je pak místo na loukách, a to 180 m n. m. Obcí teče potok Burava, který vtéká do říčky Březnice. Katastr obce má 1035 hektarů, jeho součástí je také nedaleký les Bukovina. Název obce je odvozen od topolového porostu, kterému se tady v blízkosti bažin velmi dařilo.

Nejstarší známý znak obce pochází z roku 1683 a nese název PECZET OBECZNI DIEDINY TOPOLNEJ. Uprostřed znaku se nachází strom, avšak není úplně poznat, jaký to je. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky od roku 2000 schválila užívání nového znaku a praporu. Ten navrhl pro Topolnou heraldik Miroslav Pavlů. Novému znaku dominuje strom topol. Vedle něj se z levé strany nachází zlatá heraldická růže a z pravé strany stříbrná heraldická růže (Knot, 2005).

Obr. 4: Znak obce Topolná (Dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/topolna/>)

K roku 2019 mělo v obci přihlášeno trvalé bydliště 1638 osob. Současným starostou obce je Ing. Ladislav Botek.

3.1 Spolky a organizace

3.1.1 Mateřská škola

Mateřská škola je v Topolné v provozu od roku 1980. To však ještě byla mateřská škola v úplně jiné podobě. Škola je dvoutrídni, nachází se zde dvě třídy – Medvídkov a Lišákov. Do Medvídkova chodí zpravidla mladší děti, starší děti potom navštěvují Lišákov. Škola má kapacitu 56 dětí a pracuje zde s nimi stálý pedagogický sbor. Paní učitelky vychází z podmínek školy, pracují s ročními obdobími, tradicemi, životem u nás na vesnici.

3.1.2 Základní škola

Základní škola v naší obci je neúplná, nabízí vzdělání dětí pouze od prvního do pátého ročníku. Je příspěvkovou organizací, zřizovatelem je obec Topolná. Základní škola pořádá pro děti až padesát akcí ročně (Obec Topolná, 2013).

3.1.3 Sbor dobrovolných hasičů

Jak uvádí Knot (2005), hasičský sbor je nejdéle fungujícím spolkem v obci. Jsou k dispozici nejenom při nečekaném ohni či vodě, ale také mají zásluhy na několika akcích, které se u nás v obci konají. Pořádají fašank, pomáhají při stavení májky a také už léta pracují s dětmi, například chystají každoročně dětský den.

3.1.4 Dechová hudba Topolanka

Psal se rok 1899, když vznikla v Topolné kapela – Mauricova kapela, od roku 1962 nazývána Topolanka. Tehdy se obci otevřela větší možnost pořádání zábav a výletů. Za celá ta léta nebylo roku, kdy by kapela přerušila svou činnost. Kapela doprovází v Topolné většinu akcí, hrají na různých místech po České republice, ale i v zahraničí (Knot, 2005).

3.1.5 Topolská chasa

Přes 20 let také působí v Topolné tzv. Topolská chasa. „*Je registrována jako občanské sdružení na ministerstvu vnitra od 30. října 2002 za účelem provozování zájmové činnosti v udržování lidových tradic a ve snaze podporovat zájem mladých o lidovou kulturu.*“ (Obec Topolná, 2013, s. 26) Organizuje celou škálu akcí pro malé i velké, počínaje Drakiádou či Čertovinami, konče největší akcí chasy – Svatováclavskými hody.

3.1.6 Národopisný soubor Včelaran

Včelaran se na zkoušení muziky i tance schází v Topolné v památkové usedlosti č. 90. Soubor reprezentuje náš region a sklízí úspěchy na folklórních festivalech v České republice i v zahraničí. Zaměřuje se na uchovávání lidových tradic, písní a tanců z okolí Bílovic. Včelaran na „devadesátce“ pořádá každým rokem Setkání pod Lipú, kam si zve soubory z blízkého i vzdálenějšího okolí.

4 Tradice během roku

V této kapitole se seznámíme s vybranými lidovými tradicemi, které se slaví či slavily na Slovácku v průběhu roku – od jara do zimy. Je to nezbytné pro praktickou část, ve které se nachází konkrétní náměty na činnosti pro děti předškolního věku v souvislosti s těmito tradicemi. Sesbírané informace o tradicích, které v této kapitole budou uvedeny, pak mohou učitelé a učitelky v mateřských školách využít jako podklad pro povídání si s dětmi o příslušné tradici například v rámci komunitního kruhu.

Lidský život, od narození až po smrt, je od pradávna zasazen do cyklického času přírody. V dávných dobách byl lidský život závislý na přírodních podmínkách a lidé se naučili přírodní cykly sledovat, čekat na jejich důležité okamžiky a pomocí magických praktik je ovlivňovat nebo dokonce predikovat. Většina tradic v této době už nemá takovou magickou povahu jako dříve, znamenají pro společnost pouze zábavu, hru, folklór... Jediní, u koho ještě některé tradice magičnost vyvolávají, jsou děti. Tradice už sice nejsou úplně v kurzu, ale stále mají jednu velmi důležitou schopnost, a to spojovat lidi v jednu komunitu (Kukal, 2010).

Tradice jsou seřazeny podle ročních období. Během roku se příroda okolo nás mění. V každém ročním období se nachází všední dny, ale i ty sváteční. Každá země si připomíná svoji historii, svaté a velké osobnosti (Kotas, 2004).

4.1 Jaro

Jaro neboli postaru vesna, je jedno ze čtyř ročních období. Na jaře se příroda probouzí z dlouhého zimního spánku. Před Velikonocemi, v křesťanském světě znamenající ukřížování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, je potřeba očistit tělo, duši, ale i celou domácnost (Skopová, 2007).

Astronomické jaro začíná jarní rovnodenností (21. března), kdy je den dlouhý stejně jako noc a končí letním slunovratem (21. června). Meteorologické jaro zahrnuje měsíce březen, duben a květen (Lada, 2018; Šottnerová, 2007).

4.1.1 Velikonoce

Nejdůležitějším svátkem celého křesťanského roku jsou Velikonoce. Vyvrcholením Velikonoc je tzv. Pašijový týden, který začíná po Květné neděli a končí na Boží hod velikonoční. Pašijový týden zahrnuje Modré pondělí, Šedivé úterý, Škaredou středu, Zelený

čtvrtek, Velký pátek a Bílou sobotu. Pro děti je vůbec nejzáživnější Velikonoční pondělí, hlavně pro chlapce. Již ráno se vychází na mrskačku (šmigrust, pomlázku, šlehačku). Chlapci chodí od domu k domu s karabáčem. Každá žena by měla chtít být vymrskaná, protože se věří, že vymrskané ženy budou čerstvé a svižné po celý rok. Hospodyňky také chodily mrskat koledníkovým karabáčem svůj dobytek, aby měl hodně mláďátek v dalším roce (Pitrová, 2016).

U nás na vesnici je typické klepání. Tato tradice se drží do dnešních dob. Chlapci chodí po obci s klepači a tragači ve velikonočním třídenní. Od čtvrtečního poledne se klepe, ráno, v poledne i večer. Nahrazují tím zvonění zvonů kostela, které v tu dobu neprobíhá, protože „zvony odletěly do Říma“. V každé skupině, co chodí po „dědině“, je vždy jeden poručník. Poručník je kluk, který chodí poslední rok na základní školu. Zastavují se na různých místech v obci a zpívají písničku „My klekání klepeme, tím památku činíme“ (Knot, 2005).

4.1.2 Filipojakubská noc – pálení čarodějnic

Svatí Filip a Jakub byli Ježíšovými učedníky a šířili jeho učení. Filip zemřel jako Ježíš na kříži a Jakub byl shozen z hradeb Jeruzaléma, když odmítl prohlásit Ježíše za podvodníka. Tito dva mučedníci však nemají s tradicí příliš společného, pouze to, že se provádí v noci z 30. dubna na 1. května. Již ve středověku se říkalo, že právě tato noc je magická a že zlé a nečisté síly (čarodějnice a čarodějové) jsou daleko mocnější každým rokem v tuto noc.

V České republice tuto tradici nazýváme Pálení čarodějnic. Čarodějnice byla symbolem zla, všechno špatné bylo kvůli ní, a tak se právě v tento den čarodějnice pálí. Je nutné se zbavit zla a očistit přírodu. Na Plešivci, na Petrových kamenech nebo třeba v Beskydech se v minulosti podle pověstí konaly slety čarodějnic. Byla to většinou místa, která měla temnou, ošklivou minulost. Lidé se proti čarodějnicím snažili chránit, ať už třeba různými zařikáními, svěcenou vodou, obydlí pak chránily jívové kočičky či další svěcené předměty (Šottnerová, 2007).

4.1.3 Stavění májky a 1. máj

První máj – lásky čas. Říká se, že pokud chlapec svoji slečnu nepolíbí pod rozkvetlým stromem (třešní, jabloní či břízou) na prvního máje, tak slečna uschne. Když ji políbí, bude naopak zdravá a krásná po celý rok. Pro pár to znamená, že jim láska vydrží

dalších dvanáct měsíců. Nejčastěji páry vyhledávají třešeň, protože ta je klasickou rostlinou přivolávající lásku (Kukal, 2010).

K prvnímu květnovému dnu se váže i stavění májky – symbolu jara. Rovný a vysoký strom, ořezaný tak, aby zůstala jen koruna, bývá vztyčený v obcích po celé republice. Bývají to především smrky, jedle nebo borovice. Nejčastěji stávají na návsi, před radnicí, zámkem anebo kostelem. O to, aby vůbec májka mohla stát, se stará ročník hochů, kteří by byli daný rok odvedeni na vojnu. Stužkami, růžičkami z krepeového papíru, šátky, papírky a věncem ji zdobí slečny stejného ročníku. S májkou to není jen tak. Nejenom, že je složité ji postavit a vždy to se zájmem sleduje polovina obce, ale taky ji hoši musí hlídat, protože není větší ostudy, než když ji někdo ze sousední vesnice pokácí. Je však jedno pravidlo. Musí ji uřezat co nejvýš pod ozdobenou korunou. Na májku se musí vykopat jáma a musí se podepřít a zajistit kůly (Šottnerová, 2007).

4.2 Léto

Po jaru následuje další roční období – léto. Léto není bohaté na lidové tradice a zvyky, protože dříve, na rozdíl od dnešní doby, nebyl dostatek času na radovánky a oslavy, ale byla potřeba se zaopatřit a připravit na zimu. A až lidé sklidili, teprve přišel čas na oslavy sklizně.

Astronomické léto začíná k 21. červnu letním slunovratem a končí 22. nebo 23. září podzimní rovnodenností. Meteorologické léto zahrnuje měsíce červen, červenec a srpen. Tyto měsíce jsou spojeny s oslavou světice Marie Magdaleny, Svaté Anny či Panny Marie (Šottnerová, 2009; Lada, 2018).

4.2.1 Sklizeň

Nejdůležitější na létě byla v minulosti hojná úroda. Vedle počasí to byla především tvrdá dřina, která stála za bohatou úrodou a její kvalitou. Lidé považovali za nezbytné také modlení se za dobrou úrodu a poté děkování za ni. Oslavy sklizně bývaly velkolepé a bujaré a patřily k nejrozšířenějším lidovým zvykům. Sklizeň začínala 14. července. V tento den slaví svátek sv. Markéta. Dříve se říkalo „Svatá Markéta, hodila srp do žita.“ (Pitrová, 2016; Šottnerová, 2006)

Slavnostem sklizně obilí se říká dožínky, ožinky, obžinky či dožatá – odvozeno od slova žně, žnout. Začátek dožinek je spojen s odvezením posledního svazku obilí z pole. Typický byl tzv. dožínkový věnec, do kterého se zaplétaly všechny druhy obilí, zdobil se pak bylinkami či stuhami. Věřilo se, že dokáže ovlivnit úrodu v příštím roce. Hospodář však

musel smíchat zrnka z tohoto věnce, z posledního snopu a jarní setby – to pak zaručovalo bohatou úrodu.

Dočesná nebo také jinak chmelové ožinky souvisely s chmelem. Z chmele se pak vyrábí oblíbený nápoj našeho národa – pivo. V této době se již dočesná neslaví, více v módě jsou slavnosti piva, které se konají na mnoha místech v republice.

Za rozvojem vinobraní stála církev. Vína totiž bylo potřeba při bohoslužbách. Česká republika pro pěstování vinné révy nabízí skvělé podmínky, především na jižní Moravě a v okolí řeky Labe. Při ukončení sklizně na sebe sběrači hroznů pověsili poslední kusy révy a konal se s nimi průvod, který je vezl do kvasírny.

4.3 Podzim

Podzim se nese ve znamení příprav na zimu. Příroda hraje všemi barvami, včetně listů, které začínají pomalu padat k zemi. Začíná se ochlazovat, dny se zkracují a začíná být brzo tma. Na podzim dozrává, co může, a proto mají hospodyňky a hospodáři plné ruce práce. Na podzim už musí být vše sklizeno.

Astronomický podzim začíná podzimní rovnodenností (22. září nebo 23. září) a trvá až do 21. prosince – do zimního slunovratu. Meteorologický podzim máme v měsících září, říjnu a listopadu (Lada, 2018).

4.3.1 Hody

Posvícení neboli hody se konají začátkem podzimu. Po náročném létě plném práce na poli přišlo období, kdy bylo více času, a hlavně hodně zásob. Období hodování mohlo začít. Typické je pečení vdolků, kachen, hus, dělání lívanců a navštěvování známých. Hody zastara bývaly klidně i celý týden, teď tomu už tak není, avšak tradice hodů se u nás stále drží a je jednou z nejoblíbenějších.

V Topolné se hody konají od nepaměti. Dříve na sv. Martina, teď se ale tradiční hody s právem konají vždy v sobotu po svátku sv. Václava, proto se také nazývají Svatováclavské hody. Už dva měsíce před začátkem hodů se začínají mladí scházet a nacvičovat besedu, kterou v sobotu večer předvedou na hodové zábavě. Také se zde domluví, kdo v daný rok půjde za mladší a starší stárky. Dva týdny před hody si stárce musí vykoupit za přítomnosti ostatních krojovaných hodové právo od stárků z minulého roku. V sobotu se na hody koná tradiční mše v místním kostele a poté se skupina krojovaných vydává na obchůzku

po vesnici a v podvečer se zastavují za starostou na obecním úřadě. Tam si musí požádat o povolení k hodové zábavě. Hodovou zábavou ale hody nekončí, v neděli se znova chodí po vesnici, tentokrát kvůli „vodění berana“. Hody jsou jedinečnou příležitostí ukázat krásu krojů a tím přispět k jejich udržování (Knot, 2005).

4.3.1.1 Topolský kroj

Dámský kroj je velmi bohatý a zdobený. Výrazné jsou kulaté rukávce s kadrlí vyšitou dírkovou technikou. Na obojku, přednici a náramenících je žluté vyšívání. Dochovalo se vyšívání se dvěma přednicemi. Uchovány jsou také staré výšivky dělané žlutou bavlnkou. Děvčata nosí fěrtúšek starších vzorů, novější jsou pak různobarevné. Černý šorec doplňuje soustavu sukní a spodnic. Dále je kroj doplněn černými punčochami a černými vysokými botami. Na hlavě děvčata nosí turecké šátky navázané na záušnice. Po svatbě ženy nosí místo rukávců pouze jupky a brokátový šátek.

Chlapci nosí kroj, který je stejný v celém bílovickém okrsku. Oblékají soukennou kordulku a nohavice, ty jsou zdobené šněrováním. Na kalhotách mají řemen, obtočený dvakrát okolo beder a v poklopce mají vložený šátek, bílý s červenou květinovou výšivkou. Plátěná košile se zúženými rukávy a červenou výšivkou doplňuje pánský kroj. Na nohou obouvají chlapi vysoké boty a na hlavě nosí beranici s voničkou. Ženatí chlapi mění nohavice za třaslavice a vyšívanou zástěru, beranici mění za klobouk (Dvouletý, 2010).

Obr. 5: Topolský kroj (vlastní fotografie)

4.3.2 Dušičky

Den po Svátku všech svatých (1. listopadu) se druhého listopadu slaví Památka zesnulých neboli dušičky. Dušičky jsou slavností mrtvých, kteří zatím nedosáhli blaženosti. Říkalo se, že duše těchto zemřelých jsou ještě stále v očistci v plamenech a pykají za své hříchy. Jen druhý listopadový den byl ten, kdy duše opustily očistec a mohly si od svých útrap odpočinout. Na dušičky bývají hojně navštěvovány hřbitovy. Lidé čistí hroby svých zesnulých známých a poté je bohatě zdobí květinami či věnci z přírodnin. Modlí se za ně a zapalují jim svíčky nejenom na hřbitovech, ale i ve svých domovech. Když na dušičky padají kapky deště, říká se, že duše pláčou za své hříchy a pozůstalí jim svým modlením pomohou se od hříchů oprostít (Lada, 2018).

4.3.3 Svatý Martin

Na svatého Martina zima u nás začíná. Tak zní jedna z pranostik vztahující se k tomuto dni – 11. listopadu. Podle pověstí byl svatý Martin donucen svým otcem vstoupit do císařské armády k jezdeckvu, proto také bývá vždycky zobrazován na bílém koni a mnoho z pranostik zmiňuje právě to, že přijede na bílém koni a přinese první sníh. Říkalo se, že jednou při ukrutné zimě se podělil s chudým mužem na ulici o půlku svého pláště. Dalšího dne se mu zjevil Ježíš Kristus právě s tou polovinou pláště a Martin začal žít zbožným, poustevnickým životem (Šottnerová, 2009).

Se svátkem sv. Martina jsou spojovány tzv. svatomartinské hody a svatomartinské víno. V tento den se ochutnává první mladé víno tohoto roku. Typická je také husa s knedlíkem a se zelím. Dříve se dělávaly makové, povidlové či tvarohové rohlíčky – martinské podkovy (Pitrová, 2016).

4.4 Zima

Astronomická zima začíná zimním slunovratem 21. prosince a končí 21. března, kdy nastává jarní rovnodennost. Meteorologická zima je v prosinci, lednu a únoru (Lada, 2018).

4.4.1 Svatá Barbora

Den před svátkem sv. Barbory (4. prosince) dříve chodily od domu k domu tzv. Barborky. Byly oděny do bílého oblečení, v ruce nosily metlu na zlobivé děti a ve druhé košík s ovocem a oříšky pro hodné děti. Při návštěvě každého domu tloukly na okno a chtěly

slyšet modlitbu, později už stačila básnička. Barbora byla svatá, protože její vlastní otec, turecký šlechtic, ji nechal zavřít do věže, ona se rozhodla nechat se pokřtít a začala věřit v Boha. Její otec ji ale nechal mučit a poté ji popravil. Při cestě na popravu Barbora podle pověsti utrhla větvičku, která v zimě vykvetla.

K tomuto dni se váže pověra právě o řezání větvíček, kterým se říká „barborky“. Praktikovaly ho svobodné slečny, které ji v tento den uřízly, a když na Vánoce rozkvetla, tak v příštím roce se mohla chystat svatba (Šottnerová, 2009).

4.4.2 Mikuláš

Sv. Mikuláš slaví svátek 6. prosince. Pro děti je nejdůležitější mikulášská obchůzka, konající se již v předvečer tohoto svátku, tedy 5. prosince. Ne pro všechny děti je ale tato obchůzka příjemným zážitkem. Sv. Mikuláš totiž děti neobchází sám a nerozdává jenom dárky, ale společnost mu dělají andělé a čerti. Andělé oblékají bílé oblečení, na zádech mají křídla téže barvy, na čele zlatou hvězdu a v ruce jim nikdy nechybí košík plný dobrot. Čertovi dominuje huňatý kožíšek, dlouhý ocas, v ruce drží řetěz a pytel. Říká se, že právě tam dávají děti a berou je s sebou do pekla. Hlavní postavou bývá však Mikuláš, vysoký pán s bílými vousy, biskupskou čepicí a berlí v ruce (Pitrová, 2011).

Mikuláš je v naší republice jedním z nejrozšířenějších svátků. Například v Topolné se o obchůzku stará Topolská chasa, která se za anděly, čerty a Mikuláše obléká každým rokem a obchází po domluvě s rodiči naše dětské obyvatele. Účelem není vyděsit děti k smrti, ale obdarovat a potěšit hodné děti a být výchovnou metodou pro ty zlobivější. Mají tak pomoci rodičům, které si se svými ratolestmi neví rady (Šottnerová, 2009).

4.4.3 Svatá Lucie

Psal se 13. prosince 304, když život Lucie byl ukončen bodnutím dýky do hrdla. Stejně jako Barbora byla zabita kvůli svému náboženskému vyznání. I v tento den se konávaly obchůzky po obcích. Za „Lucky“ nebo „Lucy“ byly převlečeny zpravidla ženy do bílých plášťů a v ústech měly udělané zuby z řepy nebo z brambor. Tloukly na dveře a okna, když ale vstoupily do domu, a že jim jen tak někdo neotevřel, mlčely. Svatá Lucie je patronkou přadlen, chodily hlavně do těch domů, kde se dralo peří, a to pak byl nepořádek, když tam „Lucky“ vletěly (Šottnerová, 2009; Knot, 2005).

4.4.4 Advent a Vánoce

Vánoce jsou bezesporu nejoblíbenější a nejkrásnější svátky v roce. Bohužel ne všichni budou ohledně Vánoc za jedno. Podle Šottnerové (2008) původně byly tyto svátky na konci kalendářního roku časem k radosti, ke štěstí, scházení se s blízkými a veselí se. V této uspěchané době však pro mnohé Vánoce znamenají uklízení, vaření, pečení cukroví a nekončící nákupy dárků. Je to období plné zvyků a tradic.

Den před Štědrým dnem, 23. prosince, končí tzv. advent, přípravné období na Vánoce a začínají vánoční svátky. Vykoukal (2016) mluví o tom, že Vánoce by nebyly tak půvabné bez Štědrého dne. Je to vlastně den jako každý jiný, není ani zasvěceným svátkem, ale má takové kouzlo... Svátek slaví Adam a Eva – první lidé, co byli stvořeni. Spousta lidí si myslí, že tento den byl právě tím, kdy se narodil malý Ježíšek. S tímto dnem je spojena od 14. století večerní nadílka. Až 25. prosince, na Boží hod vánoční, si připomínáme narození Spasitele – Ježíše Krista. Typická je půlnoční mše. Tento den je plný návštěv, jak rodinných, tak přátelských a probíhá pořádné hodování. Svatý Štěpán se slaví 26. prosince.

4.4.5 Tři králové

Svátek tří králů, Kašpara, Melichara a Baltazara připadá na 6. ledna. V tento den chodili (vlastně stále chodí) po obcích chlapci a děvčata převlečení za Tři krále. Lidem přáli zdraví a štěstí, požehnání a dostali za to výslužku. To vše se konalo za doprovodu jejich učitele či kněze. Velmi známá je také legenda o Třech králích, kteří putovali za čerstvě narozeným Ježíškem do Betléma, aby mu donesli dary – kadidlo, zlato a myrhu. Tento den, šestý den v roce, byl podle všeho Ježíš pokřtěn (Šottnerová, 2009).

V Topolné se za Tři krále převlékaly děti z chudších rodin a společně zpívaly písničku „My tři králové jdeme k vám“. Dostávaly za to výslužku. Také se k obchůzce přidávali ministranti a kostelníci z bílovické fary. Tři králové vybírali peníze, jen ty chudší rodiny vynechávali a psali na dveře K+M+B, zkratky jejich jmen a rok, kdy tam byli. To se drží až do této doby, ale po obchůzce chodí děti, které se přihlásí a vybírají společně peníze, které putují na pomoc potřebným přes Charitu České republiky (Knot, 2005).

4.4.6 Masopust

Masopust, fašank, či jinak řečeno také končiny či ostatky, je období od svátku Tří králů do masopustního úterý, den před Popeleční středou. Každý rok masopust trvá jinak dlouho a končí jiným datem. Záleží na tom, kdy se konají Velikonoce. Od těch se počítá

čtyřicet dnů. Masopustní období bylo obdobím veselí, konaly se svatby, bály a další zábavy. Na konci masopustního období, začínajícím tučným čtvrtkem (tučňákem), se konaly pořádné zabijačky. V masopustní úterý se potom uskutečnil průvod masek a maškar obcí, první zastávkou vždy býval dům starosty. Toho museli účastníci požádat o povolení této akce a vydání práva. Až s tímto povolením se mohly maškary v doprovodu hudebníků vydat na průvod obcí. Večer pak pokračoval masopustní zábavou a pochováváním basy. Pochovávání basy bylo symbolem ukončení tancování a hraní, následoval totiž půst, ve kterém veškerá tato zábava byla zakázána. Mezi nejznámější masopustní masky patřil medvěd, klibna (kobyła, koníček), brůna, bába, dědek, nevěsta, laufr, kominík nebo například smrt (Šottnerová, 2009).

I v Topolné fašankové období znamenalo začátek období svateb, plesů a tanečních zábav. Tím nejlepším býval ples hasičský. Tancovávalo se od taneční neděle až do masopustního úterý, kdy se před půlnocí vždy pochovala basa. Průvod masek po obci se dlouhá léta neuskutečňoval, ale v posledním desetiletí pod taktovkou hasičského sboru se koná každým rokem (Knot, 2005).

5 Kulturní tradice regionu v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

5.1 Předškolní vzdělávání

Tohoto stupně vzdělávání se účastní děti předškolního věku. Když budeme o tomto období mluvit v širším slova smyslu, budeme se bavit o době od prenatálního vývoje až po nástup dítěte do základní školy. Pro nás je ale stěžejní předškolní věk v užším slova smyslu, tedy od tří do šesti (sedmi) let, kdy dítě nastupuje do základní školy, aby zahájilo povinnou školní docházku. Někdy bývá předškolní období charakterizováno jako první společenská emancipace dítěte, na kterou navazuje druhý emancipační krok – nástup dítěte do první třídy (Šmelová, 2014).

Předškolní vzdělávání v ČR je institucionálně realizováno v mateřských školách (včetně mateřských škol zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona) a lesních mateřských školách. Pro děti s odkladem školní docházky může být realizováno v přípravných třídách základních škol. Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti od dvou do zpravidla šesti let. Je pro každé dítě povinné minimálně jeden rok před zahájením školní docházky. Jeho úkolem je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu, obohatit denní program dítěte, poskytovat dítěti tohoto věku dostatečné množství podnětů, aby docházelo k jeho rozvoji a učení. Také má vzdělávání v předškolních institucích usnadnit další cestu za vzděláním a cestu životem. V neposlední řadě má *„vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a bude tak každému dítěti umožňováno dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná.“* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018, s. 7)

5.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

V České republice je od roku 2007 závazný Rámcový program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). *„RVP PV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách,*

v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol.“ (RVP PV, 2018, s. 5)

RVP PV je otevřený učitelům, dítěti i rodičům. Tvoří pouhý rámec pro předškolní vzdělávání. Určuje elementární základ vzdělání, na který potom navazuje vzdělání základní. Mateřské školy (ředitelé a učitelé) podle něho vytváří Školní vzdělávací program, který obsahuje specifika pro konkrétní mateřskou školu.

5.3 Kulturní tradice a RVP PV

V rámci praktické části bakalářské práce budeme zasahovat do všech pěti vzdělávacích oblastí, které stanovuje RVP PV – Dítě a jeho tělo, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět, Dítě a společnost. Nejvíce lidové tradice zasahují do oblastí Dítě a svět a Dítě a společnost.

Šottnerová (2009) se domnívá, že již v předškolním věku by měl být u dětí vzbuzován zájem o lidovou kulturu a tradice.

Dítě by se podle RVP PV (2018) za pomoci kvalifikovaného učitele a pestré, dítěti zajímavé vzdělávací nabídky, mělo dostat do společenství ostatních lidí a zjistit pravidla soužití s ostatními. Učitel by měl dítě uvést do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, s tímto světem by si mělo dítě budovat pozitivní vztah. Také by si dítě mělo osvojit základní poznatky o prostředí, ve kterém žije a tvořit si k němu kladný vztah. V oblasti Dítě a svět by učitel měl u dítěte vytvářet povědomí o okolním světě dítěte a jeho dění. Celkově by měl učitel vytvářet elementárním povědomí o širším přírodním, kulturním a technickém prostředí a jeho rozmanitosti.

Ve vzdělávací nabídce najdeme pozorování blízkého okolí a prostředí (výlety po okolí), pomoc dítěti orientovat se v obci (vycházky), sledování a účast dětí na zajímavých akcích v obci, tvůrčí a receptivní činnosti slovesné, literární, výtvarné či dramatické, návštěvy za uměním i mimo mateřskou školu (různá kulturní a umělecká místa a akce). Učitel také využívá příležitostí, při kterých se dítě přirozeně bude moci seznamovat s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí. Tato část vzdělávací nabídky ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost je pro nás stěžejní.

V těchto vzdělávacích oblastech jsou také rizika, která ohrožují záměry učitele. V oblasti Dítě a společnost je to například nedostatek příležitostí k rozvoji uměleckých dovedností dítěte a k vytváření jeho estetického vztahu k prostředí, ke kultuře a k umění

či špatný vzor ze strany učitele. V oblasti Dítě a svět je rizikem, když dítě nemá dostatek příležitostí vidět a vnímat svět v jeho pestrosti a změně, v jeho dění a řádu. Nevhodné je, když je škola uzavřená vůči aktuálnímu dění a když jsou dětem poskytována témata, která jsou pro ně vzdálená. Rizikovou se jeví také jednotvárná, nepříliš zajímavá nabídka činností. Prostředí pro děti by mělo být uspořádané, dostatečně odměňované a upravené (RVP PV, 2018).

II PRAKTICKÁ ČÁST

6 Soubor metodických listů

V praktické části bakalářské práce poskytneme soubor metodických listů, které mohou být inspirací pro mnohé učitele v předškolních institucích, nejen na Slovácku. Vybrali jsme ty, které se konají v obci Topolná pravidelně každým rokem a děti mohou být jejich součástí – aktivně či jako diváci. Jak už bylo řečeno, léto není bohaté na lidové tradice, z toho důvodu se zaměříme pouze na jednoho zástupce z jara – stavění máje, jednu podzimní tradici – hody a také na jednu zimní tradici – masopust.

Metodické listy k tématu masopust budou aplikovány ve dvou mateřských školách. První mateřská škola je z regionu Slovácko, druhá z regionu Haná.

Metodický list č. 1: Najdeme ten správný strom?

Název:	NAJDEME TEN SPRÁVNÝ STROM?
Záměr:	Záměrem je zjistit, který strom se na májku hodí a strom si „osahat“. Také se snažíme u dětí o pochopení, proč si nemůžeme v lese strom jen tak vzít. Rozvíjíme i sluchové vnímání.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě rozezná jehličnatý a listnatý strom - psychomotorický (dovednostní): dítě pomocí sluchu pozná, odkud pochází nahrávka - afektivní (postojové): dítě chápe, proč nebereme jen tak stromy z lesa
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, viděly jste někdy májku? Pamatujete si, jak vypadala? Co to bylo za strom? Byl listnatý nebo jehličnatý?</i></p> <p>V jedné dóze máme připraveno jehličí, v druhé máme několik lístků ze stromu. S dětmi si přičichneme, ohmatáme listy a jehličí.</p> <p>Grafomotorické cvičení (příloha č. 1)</p> <p><i>My se teď společně vydáme na vycházku na jedno místo, schválně, jestli poznáte podle zvuku kam. Dětem pustíme nahrávku zvuků lesa. (dostupné například na www.youtube.com pod názvem Forest Sounds)</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - dóza s jehličím a dóza s listy - přehrávač s nahrávkou
Metodika:	S dětmi se během dopolední vycházky vydáváme do nejbližšího lesa (pokud není v rozumné vzdálenosti, vydáme se do parku). Naším úkolem na vycházce bude najít strom, který by se dal použít na májku – najdeme jehličnan. U stromu se společně zastavíme a popovídáme si, proč nemůžeme jen tak v lese uřezat strom a vzít si ho – strom není náš.
Časové vymezení:	90 minut

Nároky na prostředí:	les či park
Personál:	dva pedagogové
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - vycházka - frontální výuka - metody slovní – monologické, dialogické - metody názorně demonstrační (předvádění)
Vlastní poznámky a postřehy:	<p>Poučíme děti o bezpečnosti mimo mateřskou školu.</p> <p>Zopakujeme s dětmi, jak se chováme v lese. V lese jsme potichu, netrháme rostliny, do ničeho nekopeme...</p>
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 2: Frotáž stromu

Název:	FROTÁŽ STROMU
Záměr:	Záměrem aktivity je rozvíjet jemnou motoriku, vyjadřovat své emoce. Děti také pochopí, co potřebuje strom k tomu, aby narostl, a my jsme ho mohli na frotáž použít.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě vyjmenuje minimálně tři stromy, které zná - psychomotorický (dovednostní): dítě pomocí voskovky znázorní na papír strukturu stromu - afektivní (postojové): dítě se chová slušně k přírodě
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p>V parku či na školní zahradě najdeme strom a obejmeme ho, sáhneme si na jeho kmen, na jeho kůru. <i>Děti, jaký je strom? Je hrubý, jemný? Je vám příjemné se ho dotýkat?</i></p> <p>Pracovní list – Jak žije strom (příloha č. 2) – poznávání základních podmínek pro růst stromu – <i>Děti, aby nám vyrostl takový pořádný strom, co potřebuje k životu?</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - papír - voskovky - pastelky - krepový papír - lepidlo
Metodika:	V blízkém okolí (na zahradě, v parku) si s dětmi najdeme strom. Každé z dětí dostane zelenou voskovku. Frotáží si „vezmeme“ strom do mateřské školy. Přiložíme papír na strom a voskovkou si na papír „namalujeme“ svoji májku. Té poté ve třídě u stolu domalujeme dlouhý štíhlý kmen. Pomocí krepového papíru vytvoříme malé kuličky, kterými každý svoji májku ozdobí.
Časové vymezení:	45 minut

Nároky na prostředí:	třída mateřské školy, školní zahrada či park
Personál:	dva pedagogové
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> – individualizace – frontální výuka – metody slovní – monologické (instruktáž) – metody názorně demonstrační – předvádění – metody praktické – grafické a výtvarné činnosti
Vlastní poznámky a postřehy:	U dětí hlídáme správné držení voskovky.
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 3: Přeskoč májku!

Název:	PŘESKOČ MÁJKU!
Záměr:	Záměrem aktivity je rozvíjet fyzickou zdatnost a hrubou motoriku u dětí. V rámci motivace rozvíjíme také matematickou představivost.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě pozná a pojmenuje barvy krepových růží (mladší děti základní barvy) - psychomotorický (dovednostní): dítě projde bez větších obtíží překážkovou dráhou - afektivní (postojové): dítě dodržuje daná pravidla při překážkové dráze
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, dnes si ve skupinkách zkusíme postavit z kostek co nejvyšší májku! Děti rozdělíme do skupinek po třech, jejich úkolem bude postavit co nejvyšší „májku“ z dřevěných kostek. Diskutujeme o tom, která se nám zdá nejvyšší a která naopak nejnižší. Nakonec dovolíme dětem májky zbořit.</i></p> <p><i>A přesně tak, jak jste májku zbořily vy děti, tak někdo může pokácet májku na návsi. Já mám tady několik kousků dřeva z nějaké staré májky a my je dneska použijeme na překážkovou dráhu.</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - dřevěné kostky - dřevěná tyč - obruče - růže z krepového papíru - židle - kuželky - švihadlo
Metodika:	Děti rozdělíme do dvou skupinek. Společně s dětmi si postavíme překážkovou dráhu.

	<p>Dráhu dětem obměňujeme. Aby děti nestály, můžeme je nechat chodit s rozestupem za sebou. Nakonec můžeme uspořádat soutěž družstev.</p> <p>Dráha č. 1 – start na švihadle, přeskočit snožmo tři dřevěné tyče, oběhnout kuželku dokola, z jedné obruče předěláme růžičku do druhé obruče a vracíme se bokem zpět.</p> <p>Dráha č. 2 – start na švihadle, prokličkovat mezi třemi kuželkami, podlézt pod tyčí (upevněny na židlích), dotknout se růžičky a vracíme se bokem zpět.</p> <p>Dráha č. 3 – start na švihadle, snožmo proskáčeeme tři obruče, od tyče k tyči prolezeme po čtyřech jako kočky, oběhneme kuželku a vracíme se bokem zpět.</p>
Časové vymezení:	35 minut
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> – skupinová forma – metody slovní – monologické (instruktáž) – metody názorně demonstrační – předvádění
Vlastní poznámky a postřehy:	<p>Při překážkové dráze dbáme na dodržování pravidel.</p> <p>Dbáme také na zvýšenou bezpečnost.</p> <p>Mladší děti můžeme dát do skupinky spolu a případně jim dráhu upravit tak, aby pro ně nebyla příliš obtížná.</p>
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 4: Výroba hodového práva

Název:	VÝROBA HODOVÉHO PRÁVA
Záměr:	Seznámíme děti s pojmem hodové právo – proč je potřeba k hodovému průvodu a jak může vypadat. Na naše hody si společně právo vyrobíme.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě pozná barvu papíru, který používá - psychomotorický (dovednostní): dítě používá správně nůžky - afektivní (postojové): dítě spolupracuje s kamarády a pomáhá mladším z nich
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p>Fotografie z hodů – <i>Děti, co to drží stárek a stárka v ruce? To je právo, které musí dostat, aby se hody mohly konat. Abychom si hody mohli také uspořádat, zkusíme si ho vyrobit.</i></p> <p>Básnička s pohybem:</p> <p><i>Když chceme hody mít, (ruce v bok)</i></p> <p><i>právo musíme si vyrobit! (ukazujeme rukami před sebou kruh)</i></p> <p><i>Barvami by zářit mělo, (zatočíme se)</i></p> <p><i>aby ho i sluníčko uvidělo. (ukazujeme směrem vzhůru)</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - papír velikosti A1, dřevěná tyč, krepové papíry, barevné papíry, lepidlo, jehličí, tavná pistole, papírové růže - fotografie z hodů
Metodika:	<p>Dětem na tvrdý papír načrtneme tvar hodového práva, ten poté vystříhnou a mohou ho začít zdobit. K dispozici budou mít krepové a barevné papíry, lepidla. V případě potřeby jim pedagog pomůže přilepit jehličí a papírové růže.</p> <p>Nakonec připevníme tavnou pistolí papír k tyči.</p>
Časové vymezení:	45 minut

Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - kooperativní forma (děti dosahují společného cíle) - metoda slovní – dialogické metody - metoda praktická (návik pohybových dovedností, grafické a výtvarné činnosti)
Vlastní poznámky a postřehy:	<p>S tavnou pistolí necháme pracovat pouze pedagoga.</p> <p>Práci doplňujeme otázkami – <i>Děti, čím myslíte, že půjde kytička lépe přilepit. Jaký papír raději použijete?</i></p>
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 5: Hodový průvod – vycházka po obci

Název:	HODOVÝ PRŮVOD – VYCHÁZKA PO OBCI
Záměr:	Záměrem je prakticky demonstrovat, jak hody ve skutečnosti probíhají a že se jich může zúčastnit opravdu každý. Děti se dozví, co je s nimi spojeno za aktivity a jaká to může být zábava. Dále se učíme, jak se přiměřeně a bezpečně chovat na veřejnosti.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě vyjmenuje účastníky hodového průvodu - psychomotorický (dovednostní): dítě zazpívá písničku - afektivní (postojové): dítě respektuje pravidla chování
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p>Zopakujeme si, jak u nás v obci hody probíhají. (viz teoretická část)</p> <p>V předešlých dnech proběhne výroba koláčků a hodového práva.</p> <p><i>Děti a my se teď vydáme na cestu obcí... napřed se stavíme u pana starosty na obecním úřadě, poté nás očekávají v domově důchodců. Zkusíme jim spolu ukázat, jak jsme se na hody připravili!</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - dětské kroje (po domluvě s rodiči – z domu či na půjčení v MŠ) - vyrobené právo - Orffovy nástroje
Metodika:	<p>S dětmi se sejdem ráno v mateřské škole, po domluvě s rodiči budou mít některé děti zjednodušené kroje, do kterých se společně oblečeme, zbylé děti budou představovat kapelu, která hodované doprovází. Vydáme se na vycházku obcí, společně navštívíme obecní úřad a domov důchodců. Tam společně zazpíváme píseň „Po potoce chodila“ a zatančíme.</p> <p>Text písně:</p> <p> : Po potoce chodila na kačeny volala : </p> <p> : kač, kač, kač, kačena, nasypu ti zeleného jačmeňa : </p> <p> : Já jačmeňa nejídám, ošidit sa ti nedám : </p>

	<p> : falešné oči máš, za jinýma, za jinýma pozeráš : </p> <p> : Za jinýma každý den, z mnú jednúc za týden : </p> <p> : a ešte v sobotu, keď má dívča, keď má dívča robotu : </p> <p> : Keď má dívča, keď má sact, ty jí dojdeš zavazact : </p> <p> : a keď má buchty péct, ty jí dojdeš, ty jí dojdeš šecky zest : </p> <p>(Lidové písničky, 2011)</p>
Časové vymezení:	dopoledne
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy, obec
Personál:	dva pedagogové
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - projektové vyučování (třídní projekt) - vycházka - metody slovní — monologické, dialogické - metody názorně demonstrační (předvádění)
Vlastní poznámky a postřehy:	<p>Poučíme děti o bezpečnosti. Zopakujeme, jak se chováme mimo mateřskou školu, aby nedošlo k úrazu.</p> <p>Zopakujeme s dětmi společenské normy – pozdravíme, poprosíme, poděkujeme.</p>
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 6: Pečeme koláčky

Název:	PEČEME KOLÁČKY
Záměr:	Záměrem činnosti je seznámit děti s postupem práce při pečení koláčků, které na hody nesmí nikdy chybět. Při tvorbě rozvíjíme jemnou motoriku.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě popíše, z čeho koláčky pečeme - psychomotorický (dovednostní): dítě zamíchá ingredience v míse - afektivní (postojové): dítě respektuje pokyny učitele
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, copak to máme tady v košíčku? Pojd'te se za mnou podívat.</i> (v košíčku jsou přichystané již upečené koláčky)</p> <p><i>Zkuste si přivonět. Voní vám? Co myslíte, čím by mohly být koláčky plněné? Mákem, tvarohem, oříšky?</i> (tvaroh, mák a ořechy máme v míse na ukázkou)</p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - Ingredience na těsto: 250 g hladké mouky, 250 g polohrubé mouky, 1/2 lžičky soli, sušené droždí na ½ kg mouky, 100 g másla, 1 balíček vanilkového cukru, 3 žloutky (1 vejce na potření), 200 ml vlažného mléka, 5 vrchovatých lžic moučkového cukru - Tvarohová náplň (žloutek, 250 g tvarohu, vanilkový cukr a cukr krupice dle potřeby) - Drobenka (100 g polohrubé mouky, 50 g cukru moučka, 50 g másla) - mašlovačka, mísa, vařečka, vál, váha, hrnek, plech, pečicí papír, utěrka, lžička, smetáček a lopatky - podložka, plastelína, vykrajovátko
Metodika:	Při příchodu dětí je voláme ke stolečku. Máme připravené na podložkách barevné plastelíny, tupý nožik a vykrajovátko. <i>Děti, zkuste si vzpomenout, jak vypadá koláček a zkuste ho vyrobit z plastelíny!</i>

	<p>Dětem napíšeme recept na karton – připojíme za to obrázky (vejce, mouka...) a přilepíme na místo všem očím viditelné.</p> <p>Společně s dětmi začneme dělat těsto: Mouku smícháme s droždím, cukrem, solí, žloutky, vlažným mlékem a rozehrátým máslem. Dobře zpracujeme. Posypeme trochou mouky a necháme kynout na teplém místě pod utěrkou. V našem případě těsto připravíme ráno a necháme ho vykynout, ať s dětmi nemusíme čekat. Vyrobité také drobenku. Těsto vyválíme na vále a hrníčkem vykrajujeme kolečka, do těch lžičkou děti dávají náplň, děti si také zkusí koláček zabalit, skládáme je na plech, posypeme drobenkou. Plný plech předáváme paní kuchařce či panu kuchaři, kteří nám koláčky upečou (190 °C na 10 až 15 minut). Děti střídáme u práce po menších skupinkách, zbytek tráví čas v herně či pracuje na pracovním listu (viz příloha).</p> <p>Každá hospodyňka a každý hospodář po sobě musí také uklidit, proto společně s dětmi utřeme vál, stůl a zameteme kolem sebe.</p>
Časové vymezení:	2 hodiny (děti se u aktivity střídají)
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	dva pedagogové
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - skupinová forma (rozdělení dětí do menších skupin) - individualizace (zamýšlíme se nad tím, co konkrétní dítě zvládne) - metody slovní – monologické, dialogické - metody názorně demonstrační (předvádění)
Vlastní poznámky a postřehy:	Nedělíme děti do skupin nahodile, přemýšlíme, co zvládne konkrétní dítě, např. zda ho necháme rozbít vajíčka, míchat...
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 7: Vzorovaný talíř

Název:	VZOROVANÝ TALÍŘ
Záměr:	Záměrem aktivity je rozvíjet jemnou motoriku a estetické vnímání dítěte při tvorbě talíře. Každé dítě samo vyjádří, co se mu povedlo či nepovedlo, jak se mu jeho talíř líbí.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě vyjmenuje tři barvy, které používá na svůj talíř - psychomotorický (dovednostní): dítě správně drží pastelku - afektivní (postojové): dítě pomůže druhému, když ho o to požádá
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, podívejte, co se mi stalo s těmito talířky. Spadly a rozbily se. Myslíte, že je dokážete správně složit?</i></p> <p>Rozdáme do dvojic dva talířky – Tupeská keramika (příloha č. 3) na papíře a rozstříhané – děti budou mít za úkol je složit a říct, jak se jim takový talíř líbí a zda ho už někdy viděly (u babičky...).</p> <p>Ukážeme i reálný talíř.</p> <p>Až budeme mít talířky sestaveny – <i>Kluci, holky, co se to stalo? Zafoukala meluzína a z talířů nám sfoukla vzor, zůstaly jen čistě bílé, zkusme je ozdobit.</i></p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - talíř (Tupeská keramika) - bílý papírový talíř - barevné papíry - lepidlo - fixy - nůžky - děrovačky se vzorem
Metodika:	Rozdáme každému jeden papírový talíř. Děti si pomocí fixek a papírů budou zdobit okraje talířků. Z barevných papírů si děti mohou vyrazit kytičky, srdíčka.

Časové vymezení:	30–45 minut
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - frontální výuka - skupinová výuka - metody slovní – monologické, dialogické - metoda praktická (grafická a výtvarná činnost)
Vlastní poznámky a postřehy:	U skládání talířků při motivaci mladším dětem dáme talířky rozstříhané buď na poloviny anebo na čtvrtiny, u předškoláků si můžeme dovolit rozstříhat i na menší kousky.
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 8: Fašaňku, fašaňku

Název:	FAŠAŇKU, FAŠAŇKU
Záměr:	Záměrem této činnosti je naučit děti lidovou píseň a porozumět textu této písně. Lidová píseň je na téma fašanku, proto naším záměrem bude také seznámit děti s tímto tématem.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě opakuje text písně po učitelovi či učitelce - psychomotorický (dovednostní): dítě správně používá Orffovy nástroje - afektivní (postojové): dítě respektuje ostatní, poslouchá, když mluví druhý
Cílová skupina:	děti 5–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, znáte všichni fašank? Účastníte se ho u nás nebo u vás v obci? Ne vždycky se ale slavil takovým způsobem jako teď, povíme si, jak to bylo kdysi dávno. (teoretická část, s. 28 a 29)</i></p> <p>Hra Masopust – děti se pohybují po prostoru, na „maso“ děti tancují, na „pust“ děti ztuhnou a nehýbou se (Šottnerová, 2009)</p> <p>Práce s mapou České republiky – kde se právě nacházíme, jakým nářečím zde mluvíme</p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - klavír - Orffovy nástroje - obrázky (viz příloha) - mapa České republiky - hudební přehrávač
Metodika:	<p>Jelikož písnička (příloha č. 4) obsahuje slova, která jsou nářečím a dětem nemusí být známá, vysvětlíme si jejich význam, řekneme si jejich synonymum (např. už je <i>ťá namále, krušpánek, lajú, galánka, nevydajú</i>).</p> <p>Text písně i s notami najdeme v příloze.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pustíme písničku v podání cimbálové skupiny tak, jak ji děti mohou slyšet ve skutečnosti například na hodové zábavě.

	<p>2. Dětem zazpíváme kompletní písničku u klavíru.</p> <p>3. Začneme ji spolu nacvičovat po částech.</p> <p>4. Když už ji budeme znát, tak použijeme Orffovy nástroje, můžeme zkusit doprovodit píseň pohybem.</p> <p>Na konci s dětmi ještě zopakujeme, co jsme se dnes dozvěděli.</p> <p>V rámci čtení dětem před spaním můžeme napřed použít knihu U nás na Slovácku, kde děti mají možnost slyšet, jak se zde mluví v příbězích party dětí.</p>
Časové vymezení:	35–45 minut
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - frontální výuka – učitel pracuje ve třídě s celou skupinou dětí, osobní kontakt s dětmi, dosažení cíle - metody praktické – nácvik praktických dovedností - metody slovní – dialogická metoda (rozhovor), metoda práce s učebnicí, knihou
Vlastní poznámky a postřehy:	Při opakování písně měníme polohu dětí – zpíváme v sedě, ve stoje apod.
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 9: Hra se slovy – masopust

Název:	HRA SE SLOVY – MASOPUST
Záměr:	Záměrem této aktivity je rozvíjet u dětí řeč, myšlení a prostorovou představivost.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě chápe význam slova půst - psychomotorický (dovednostní): dítě se dotkne dané části těla - afektivní (postojové): dítě klidně poslouchá, když mluví pan učitel nebo paní učitelka
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p>Povídáme si s dětmi o významu slova pust/půst – postit se, ve významu vzdát se něčeho.</p> <p><i>Děti, jaký bychom mohli mít půst? Čeho bychom se my mohli vzdát, čeho by se mohli vzdát třeba vaši rodiče?</i></p> <p>Například telkapust, kouřopust, bonbonopust, řevopust, čokopust...</p>
Pomůcky:	/
Metodika:	<p>Hra se slovy – pust a drž</p> <p>Děti se budou pohybovat v prostoru herny. Pedagog dává pokyny, například hlavodrž – hlavupust. Děti si chytanou hlavu na první pokyn, pustí ji na druhý pokyn. Opakujeme s dalšími slovy (materiály, části těla, vybavení třídy).</p> <p>dřevodrž – dřevopust</p> <p>kotníkdirž – kotníkpust</p> <p>ramenodrž – ramenopust</p> <p>Honzíkdirž – Honzíkapust</p> <p>nosíkdirž – nosíkpust</p> <p>břichodrž – břichopust</p> <p>oknodrž – oknopust (MŠ Kurandové, 2020)</p>

	<p>Pomocí rozpočítadla můžeme vybrat někoho, kdo navrhne další slovo.</p> <p><i>Jeden, dva, tři, čtyry, pět,</i> <i>šest, sedm, osn, devět,</i> <i>zavřite si chalupečku,</i> <i>vleze vám tam medvěd'.</i></p> <p>(Svobodová-Goldmannová, 1958)</p>
Časové vymezení:	15–20 minut
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - frontální výuka - metody slovní – monologická metoda (vysvětlování), dialogická metoda (diskuze)
Vlastní poznámky a postřehy:	Dbáme na bezpečnost v herně. Dáváme pozor, aby se všechny děti nehaly k jednomu místu a nesrazily se.
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Metodický list č. 10: Masopustní koláče

Název:	MASOPUSTNÍ KOLÁČE
Záměr:	Záměrem aktivity je procvičovat jemnou motoriku dětí a rozvíjet estetické cítění. Děti se dozví, jaké druhy koláčů můžeme péct.
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> - kognitivní (znalostní): dítě vyjmenuje tři druhy náplní do koláčů - psychomotorický (dovednostní): dítě vystřihne tvar koláče - afektivní (postojové): dítě poslouchá pokyny pedagoga
Cílová skupina:	děti 3–6 let
Motivace:	<p><i>Děti, máte rádi koláče? A jaké náplně jsou vaše nejoblíbenější? Zkuste mi nějaké vyjmenovat... (přineseme koláče na ochutnání)</i></p> <p>Pro děti máme přichystány pracovní listy (příloha č. 5). Děti poznají druh náplně a dokreslí ho.</p>
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - nůžky, lepidlo, štětce, podložka - bílý papír, tvrdý hnědý papír - mák, krupicový cukr
Metodika:	Dětem nakreslíme koláče, které si samy vystřihnou. Z hnědého papíru máme vystřihnuté kruhy, do těch nalepíme ze světlejší barvy menší kruh. Koláč je teď potřeba naplnit. Natřeme vnitřek koláče lepidlem a posypeme náplní podle vlastní libosti.
Časové vymezení:	30 minut
Nároky na prostředí:	třída mateřské školy
Personál:	pedagog
Vyučovací metody a formy práce:	<ul style="list-style-type: none"> - frontální výuka - individualizace - metody slovní – monologická metoda (vysvětlování), dialogická metoda (diskuse) - metoda praktická – grafické a výtvarné činnosti

Vlastní poznámky a postřehy:	Dáváme pozor při práci s mákem a cukrem. Pracujeme na podložce. Mladším dětem pomůžeme se stříháním koláče pomocí terapeutických nůžek.
Reflexe a vyhodnocení:	Místo pro reflexi a vyhodnocení.

Aplikace metodických listů v mateřské škole

Metodické listy (č. 8, č. 9, č. 10) na téma masopust byly aplikovány v mateřské škole v Topolné ve třídě Medvídkov. Třída je věkově heterogenní, avšak převahu zde mají mladší děti. Aplikace proběhla v týdnu od 17. – 21. února 2020, kdy v mateřské škole probíhal tematický blok Karneval. V ranních činnostech proběhla aplikace metodického listu č. 10. Do aktivity se postupně zapojila větší část třídy, u všech dětí došlo ke splnění všech předem daných cílů. Mladším dětem byla věnována větší pozornost a byla jim nabídnuta pomoc při střihání. U některých byl tedy psychomotorický cíl splněn s dopomocí. Motivace v podobě ochutnávky a pracovního listu s koláči pro zájemce byla vhodně zvolena.

V rámci řízené činnosti jsme realizovali aktivity ze zbylých metodických listů na téma masopust. Po domluvě s paní učitelkou jsme z metodického listu č. 8 zvolili pouze motivační hru Masopust a s dětmi jsme si o masopustu povídali. Lidovou píseň Fašaňku, fašaňku jsme si s dětmi pustili a společně jsme si zatančili. K objasnění tématu masopust došlo, nedošlo však k naučení a porozumění textu písně. Záměr aktivity tedy byl splněn pouze z poloviny. Tento metodický list by bylo vhodné aplikovat spíše u starších dětí nebo ve smíšené třídě s převahou starších dětí. Hra se slovy díky vhodné motivaci byla dětmi zcela pochopena a její realizace proběhla bez komplikací. Je však u dětí nutno dbát na zvýšenou opatrnost, neboť děti mají tendenci závodit, kdo se určené věci dotkne jako první.

V úvodu praktické části práce jsme zmiňovali, že metodické listy budou použitelné pro učitele na Slovácku, ale také jinde. Díky vedení Mateřské školy Wolkerova v Olomouci jsme měli možnost metodický list č. 8 realizovat i na Hané. I v této mateřské škole byly aktivity realizovány ve smíšené třídě – ve třídě Včeliček. Využité formy a metody práce umožnily úspěšné splnění stanoveného záměru a cílů. Skupina dětí, která se písni zabývala, byla aktivní a jevila o tuto aktivitu zájem. Děti byly seznámeny s konkrétní lidovou písní obsahující hovorová slova regionu Slovácko. Zvládly se doprovodit nabídnutými nástroji. Neznámá slova byla objasněna a lze říci, že i když se děti s těmito výrazy mluveného slova často na Hané nesebkávají, tak pro ně byly zajímavé. Velkého ohlasu se dostalo motivaci, děti zaujalo hledání v mapě a nadchlo je, z jaké dálky jsem za nimi přijela.

Obr. 6: Práce na koláčích (vlastní fotografie)

Obr. 7: Stříhání koláčů a práce s cukrem (vlastní fotografie)

Obr. 8: Výsledná práce dětí (vlastní fotografie)

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit region Slovácko a slováckou obec Topolná, ve které jsem od dětství vyrůstala obklopena lidovými tradicemi a lidovou kulturou. Praktická část nabídla konkrétní ukázky práce s dětmi pro pedagogy v mateřské škole. Konkrétně jsme se zaměřili na stavění máje, hody a masopust. Část spojená s masopustem byla aplikována v Mateřské škole Topolná a v Mateřské škole Wolkerova v Olomouci.

Úkolem pedagoga v mateřské škole není děti do práce nutit, avšak postavit program dne tak, aby děti nadchl a samy toužily po poznání. Důležitým předpokladem je nejen vhodná motivace, ale také optimální vyučovací metody a formy práce. Toho jsme se snažili dosáhnout v praktické části práce. Za důležité považuji taky nadšení pro věc ze strany učitele a to, aby učitel měl k danému tématu vztah. Své nadšení pak může jednoduše přenést na děti.

RVP PV je postaven tak, že máme možnost lidovou kulturu zařadit do všech pěti vzdělávacích oblastí a při aktivitách tak dochází k rozvoji klíčových kompetencí stanovených v tomto vzdělávacím programu.

Slovácko je opravdu krásný region, který tradicemi překypuje a rozhodně má co nabídnout. Neberme tradice jako minulost, něco, co už je za námi. Berme je jako zdroj radosti, zábavy a obohacení do budoucnosti. Nenechme lidové tradice upadat, či dokonce je nechat zaniknout. Pracujme s dětmi tak, abychom u nich vytvářeli cit a úctu k lidovým tradicím.

Přála bych si, aby metodické listy z této práce našly uplatnění a byly zdrojem inspirace pro ostatní pedagogy.

Seznam zkratek

apod. – a podobně

č. – číslo

ČR – Česká republika

CHKO – Chráněná krajinná oblast

obr. – obrázek

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

s. – strana

sv. – svatý

tzv. - takzvaný

UNESCO – Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Literatura:

ADÁMKOVÁ, Petra, Olga ČELIŠOVÁ, Eleonora JEŘÁBKOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Barbora MARKVARTOVÁ, 2015. *Přehled středoškolského učiva českého jazyka*. Čtvrté přepracované vydání. Brno: Didaktis. ISBN 978-80-7358-235-7.

BĚLIČ, Jaromír a Václav KŘÍSTEK, 1954. *Moravskoslovenská nářečí*. Olomouc: Stud. a lidovýchovný úst.

Biele Bílé Karpaty: chránená krajinná oblast', 1992. Bratislava: Ekológia. ISBN 80-85559-09-9.

DOBROVOLNÁ, Věra, ed., 1998. *Školní atlas světa*. 7. vyd. Praha: Kartografie. ISBN 80-7011-582-3.

DVOULETÝ, Michal, 2010. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport. ISBN 978-80-254-7930-8.

JILÍK, Jiří, 2015. *U nás na Slovácku: od opice k člověku a zase zpátky*. V Praze: Cosmopolis. ISBN 978-80-247-5656-1.

KAPOUNOVÁ, Jana a Pavel KAPOUN, 2017. *Bakalářská a diplomová práce: od zadání po obhajobu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0079-8.

KNOT, Augustin, 2005. *Topolná: minulost a současnost slovácké obce*. Uherské Hradiště: Pro Obecní úřad Topolná vydalo nakl. Ottobre 12. Malý místopis. ISBN 80-86528-46-4.

KOTAS, Jan, 2004. *Od adventu do adventu: křesťanské putování rokem*. Ilustroval Martina ŠPINKOVÁ. Praha: Doron. ISBN 80-7297-040-2.

KUKAL, Petr a Jan VINDUŠKA, 2010. *Hovory a hrátky se zvyky a svátky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-696-4.

LADA, Josef a Květoslav DUFEK, 2018. *Tradiční český rok*. Praha: Bambook. ISBN 978-80-247-5173-3.

NĚMEC, Bohumil, ed., 2003. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-057-8.

- NOVÁKOVÁ, Mária, 2003. *Rok předškoláka*. Jaro. 2003. Nové město nad Metují: Nomi. ISBN 80-239-0699-2.
- Obec Topolná: v novém století*, 2013. Brno: Pro obec Topolná vydalo vydavatelství F.R.Z. agency. ISBN 978-80-87332-55-9.
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, 2003. Praha: Paseka. ISBN 80-7203-385-9.
- PITROVÁ, Pavlína, 2016. *Český rok: lidové tradice a zvyky*. Ilustroval Václav RÁŽ. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-2709-8.
- RICHTER, Karel, 1982. *O tradicích*. Praha: Federální ústřední výbor Československého svazu protifašistických bojovníků. Odkaz (FÚV ČSSPB).
- SKOPOVÁ, Kamila, 2007. *Hody, pústy, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-86903-46-0.
- Slovácko: turistický průvodce regionem*, 2014. Uherské Hradiště: Region Slovácko – sdružení pro rozvoj cestovního ruchu.
- SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka a Olga HRABALOVÁ, 1958. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum. Studie Krajského musea v Gottwaldově.
- ŠMELOVÁ, Eva, 2014. *Bezvýhradná akceptace ve výchově dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4217-4.
- ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ, 2018. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1302-4.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2007. *Jaro: zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Ilustroval Jitka TLÁSKALOVÁ. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-074-7.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2006. *Léto a podzim*. Ilustroval Jitka TLÁSKALOVÁ. Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-066-1.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2009. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-096-9.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2008. *Vánoce: původ, zvyky, koledy, hry a náměty*. Vyd. 3. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-090-7.

TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL. *Ekonomická a sociální geografie*. [1. vyd.]. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-114-4.

VENCÁLEK, Jaroslav a kol., 1999. *Slovácko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza. ISBN 80-86082-11-3.

VYKOUKAL, František Vladimír, 2016. *Rok ve starodávných slavnostech našeho lidu*. Praha: Nina Iris. ISBN 978-80-904251-1-8.

Internetové zdroje:

Foto doma [online], Brumov-Bylnice [cit. 2020-04-18]. Dostupné z:

<http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/topolna/>

Internetová jazyková příručka: *Folklór* [online], 2019. Brno: Centrum zpracování přírozeného jazyka FI MU [cit. 2019-09-22]. Dostupné z:

<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=folk1%C3%B3r>

Internetová jazyková příručka: *Kroj* [online], 2019. Brno: Centrum zpracování přírozeného jazyka FI MU [cit. 2019-09-22].

Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kroj>

Internetová jazyková příručka: *Tradice* [online], 2019. Brno: Centrum zpracování přírozeného jazyka FI MU [cit. 2019-09-22]. Dostupné z:

<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=tradice>

Lidové písničky [online], 2011. [cit. 2020-02-20].

Dostupné z: https://www.lidove-pisnicky.cz/p/fasanku_-fasanku/302

Lidové písničky [online], 2011. [cit. 2020-02-20].

Dostupné z: <https://www.lidove-pisnicky.cz/p/po-potoce-chodila/299>

MŠ Kurandové [online], 2020. Praha [cit. 2020-04-18]. Dostupné z:

<https://www.mskurandove.cz/poradaly-koblihy-masopustni-dostihy/>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online], 2018. Praha: MŠMT [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

Seznam obrázků

Obr. 1: Poloha Slovácka v rámci České republiky	13
Obr. 2: Velehrad	16
Obr. 3: Archeoskanzen Modrá.....	16
Obr. 4: Znak obce Topolná	18
Obr. 5: Topolský kroj.....	25
Obr. 6: Práce na koláčích	56
Obr. 7: Stříhání koláčů a práce s cukrem.....	56
Obr. 8: Výsledná práce dětí	56

Seznam příloh

Příloha č. 1: Grafomotorický list – jehličí

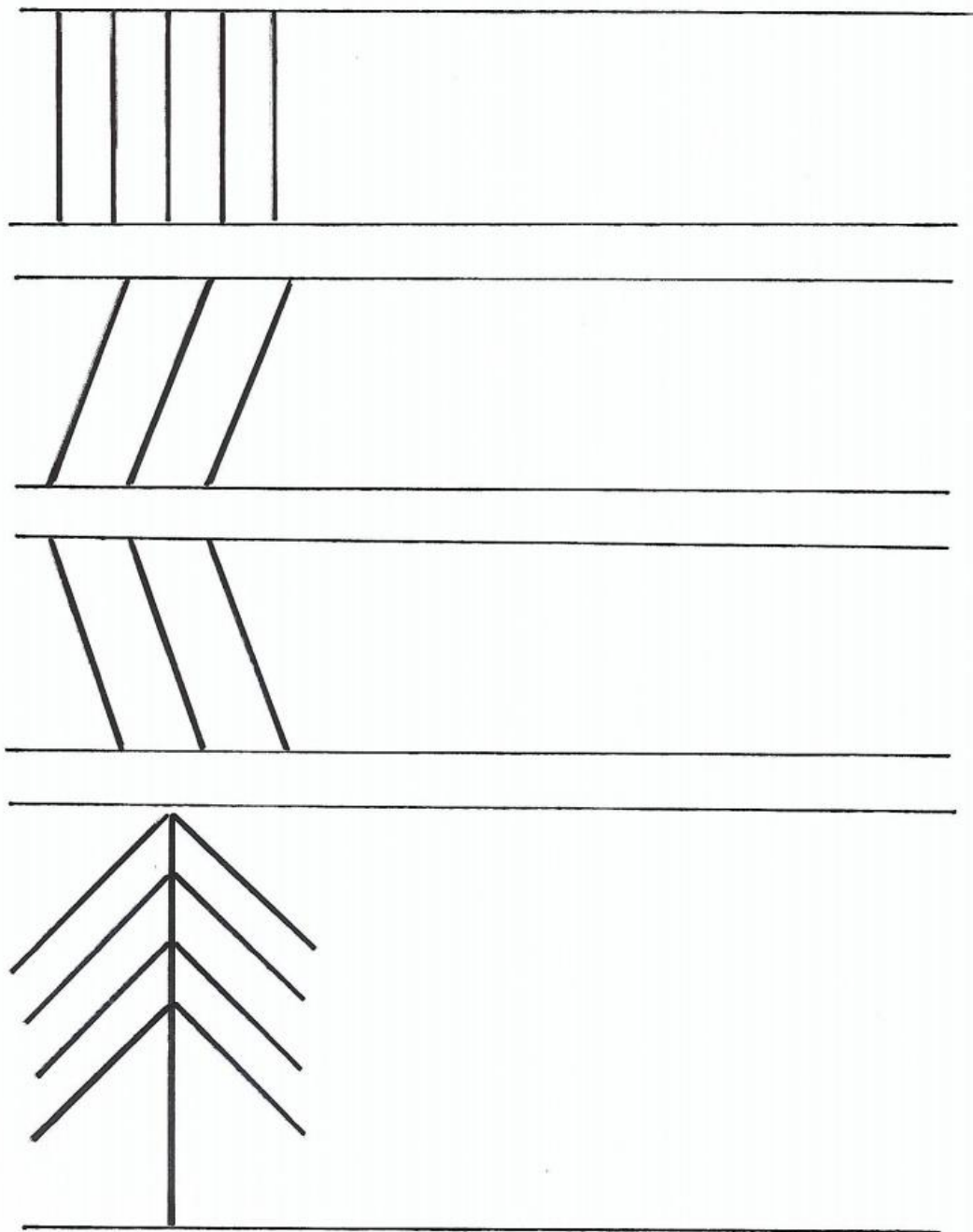
Příloha č. 2: Jak žije strom

Příloha č. 3: Talíře k rozstříhání – Tupeská keramika

Příloha č. 4: Noty a text k písni Fašaňku, fašaňku

Příloha č. 5: Masopustní koláče

Příloha č. 1: Grafomotorický list – jehličí (vlastní)

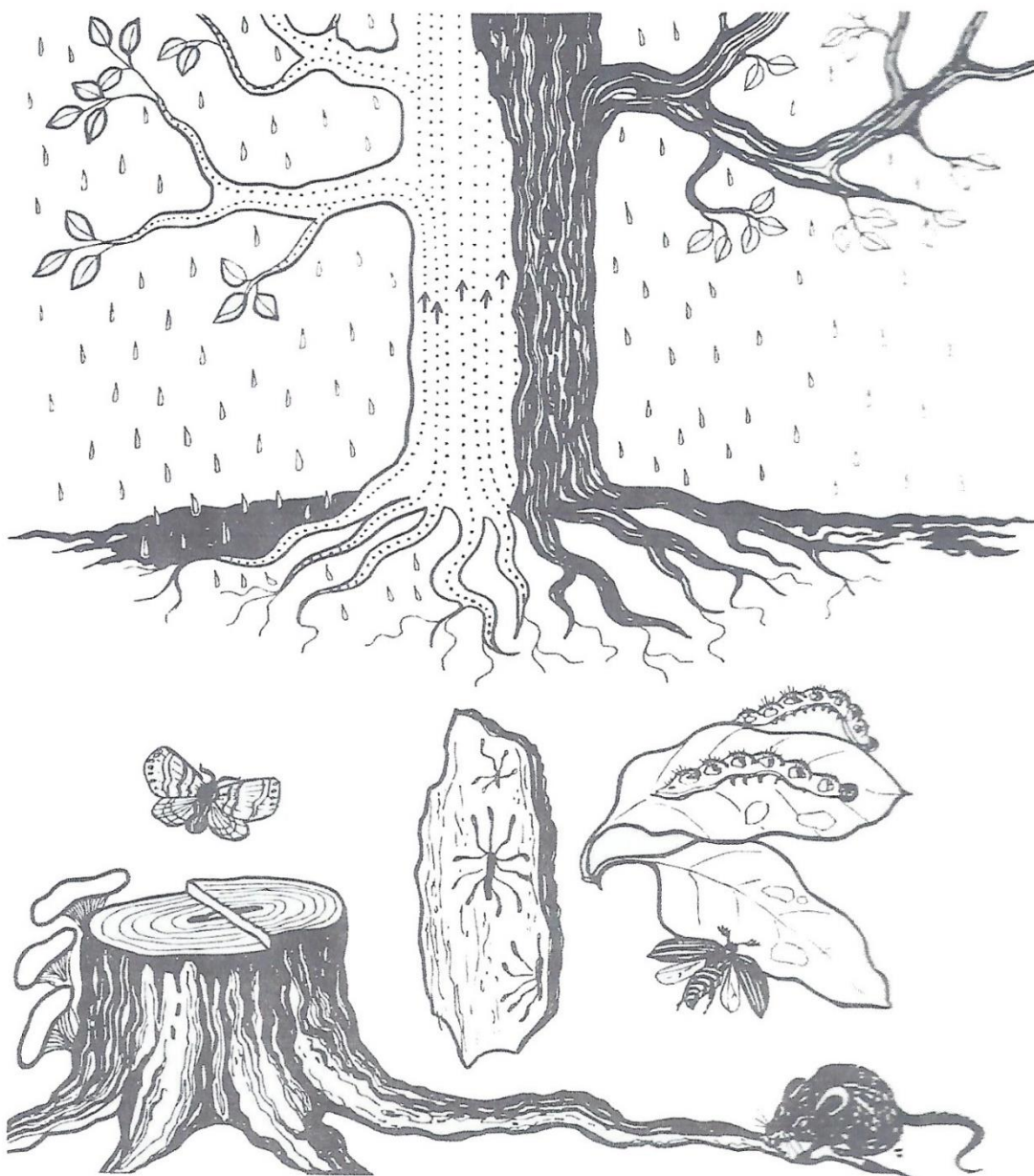

Příloha č. 2: Jak žije strom (Nováková, 2003, s. 30)

JAK ŽIJE STROM

POZNÁNÍ ZÁKLADNÍCH PODMÍNEK RŮSTU STROMU

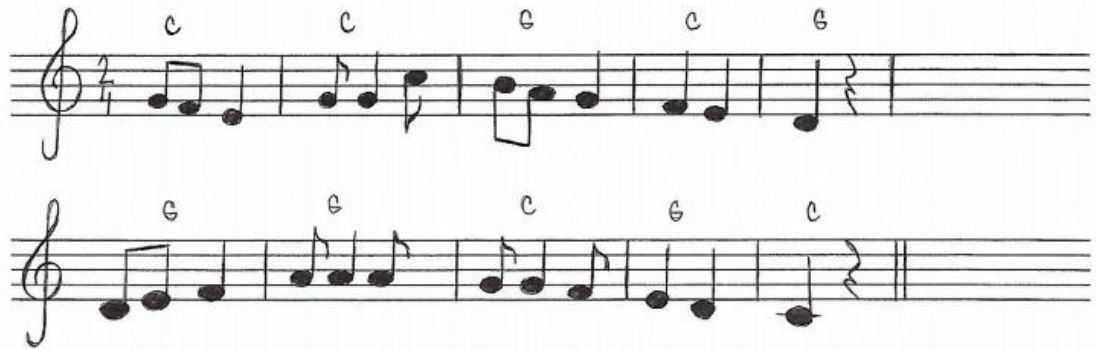

Strom, zvířata i člověk potřebují pro svůj růst a život tekutiny, potravu, slunce a čistý vzduch. Když z toho něco chybí, mohou člověk, zvířata i rostliny onemocnět. Na obrázku jsou nakresleni škůdci stromů. Naštěstí jsou kolem lesníci, moudří lidé a starostlivé děti, kteří stromům pomohou. Popoví o tom s rodiči. Určitě ti poradí, jak zasadit stromek a starat se o něj. Stejně jako se starají rodiče o tebe, budeš se ty starat o stromek.

Příloha č. 3: Talíře k rozstříhání – Tupeská keramika (vlastní)

**Příloha č. 4: Noty a text k písni Fašaňku, fašaňku
(Lidové písničky, 2011)**

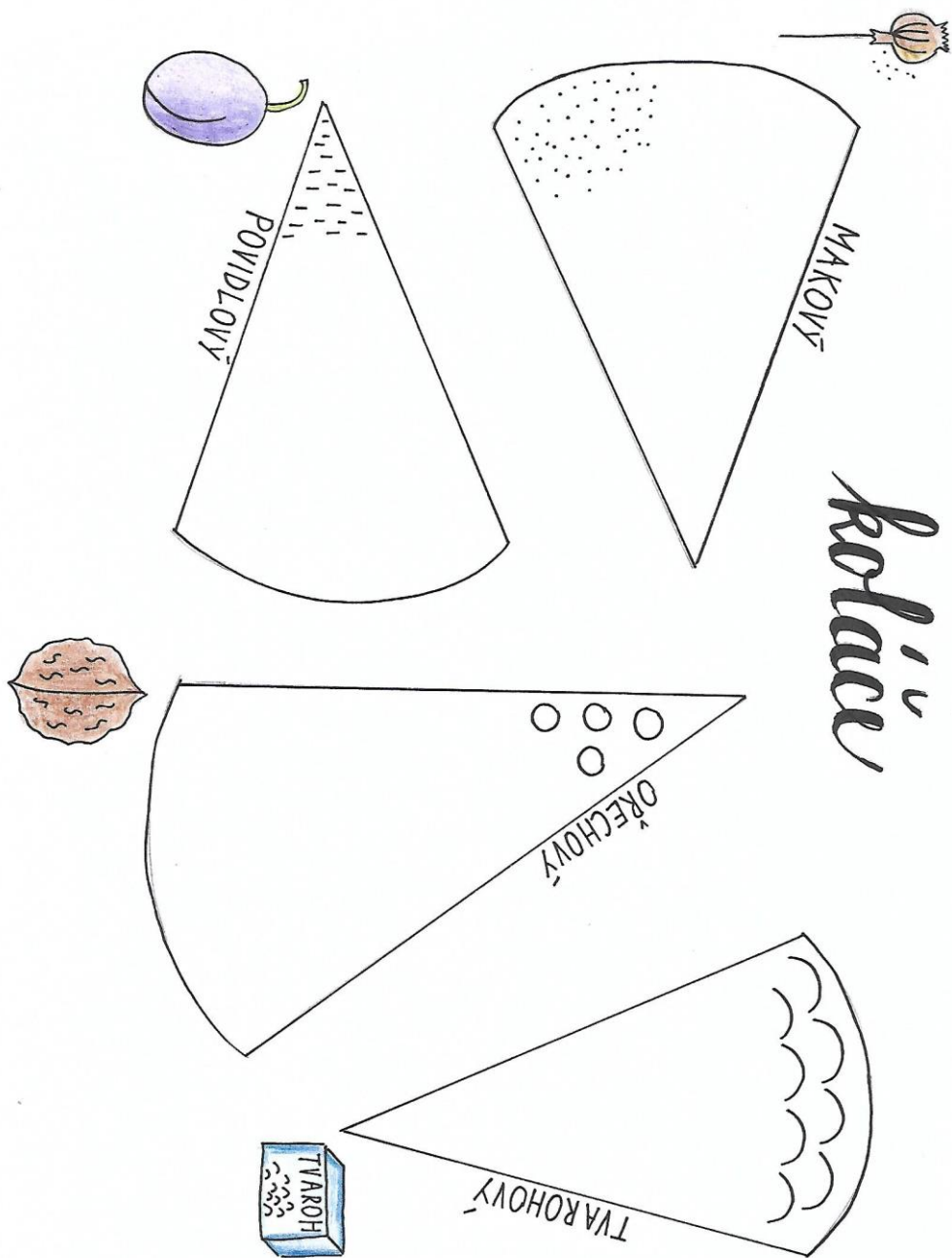
Fašaňku, fašaňku, už je t'a namále,
jako tej rosenky, na zelenej trávě.

Už sa fašaňk krátí, už sa nenavráťí,
staré baby lajú. že sa nevydajú.

Fašaňku, fašaňku, zelený krušpánku,
nebudu t'a nosit enom do fašaňku.

Na konci fašaňku, kdo nemá galánku,
už ju mět nebude, protože púst bude.

Příloha č. 5: Masopustní koláče (vlastní)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Natálie Vajdíková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Kulturní tradice regionu a jejich využití v MŠ. (Slovácko)
Název v angličtině:	Cultural traditions of the region and their application in preschool education. (Moravian Slovakia)
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá kulturními tradicemi udržovanými na Slovácku. Teoretická část nabízí pohled na region Slovácko, obec Topolnou a tradice, které se zde v průběhu roku slaví. Praktická část představuje konkrétní nápady pro práci s dětmi, přesněji k tématu stavění máje, hodů a masopustu. Nápady z období masopustu byly aplikovány v mateřské škole.
Klíčová slova:	předškolní vzdělávání, kulturní tradice, region Slovácko, obec Topolná, stavění máje, hody, masopust
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with cultural traditions maintained in Slovac region. The theoretical part offers a view of the Slovac region, Topolná village and the traditions that are celebrated here during the year. The practical part presents specific ideas for working with children, more precisely on the theme of the maypole, feast and carnivals. Ideas from the carnival period were applied in kindergarten.
Klíčová slova v angličtině:	preschool education, cultural tradition, Moravian Slovakia region, Topolná village, maypole, feast, carnivals
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Grafomotorický list – jehličí

	Příloha č. 2: Jak žije strom Příloha č. 3: Talíře k rozstříhání – Tupeská keramika Příloha č. 4: Noty a text k písni Fašaňku, fašaňku Příloha č. 5: Masopustní koláče
Rozsah práce:	63 stran + 5 stran příloh
Jazyk práce:	český